GUSTAV KLIMT'İN ESERLERİNDEKİ KADIN İMGESİ

Pelin AVŞAR¹ Turhan ALGAN²

¹⁻² Dumlupınar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü

Özet: Bu araştırma Avusturya'lı ressam Gustav Klimt'in eserlerindeki kadın imgesini ele almakta ve sanatçının bakış açısıyla kadın kavramına yüklediği anlamı yaşadığı dönem içerisinde Art Nouveau ve Sembolizm akımı kapsamında biçimsel olarak değerlendirmeye yönelik tarama modelinde bir çalışmadır. Klimt'in eserlerinde ki kadın figürleri incelenerek, figüratif özellikleri ve erotizm kavramı ile figürler arasında var olan ilişki irdelenmiş, örneklerle yorumlanmıştır. Sanatçının çağdaşları ile olan ilişkileri ve eserleri arasındaki etkileşimlere, benzerlik ve farklılıklara değinilmiş, Gustav Klimt'in eserlerinde oluşturduğu kendine özgü biçimsel yorumlamaların, motif ve bezemelerin modern sanata katkıları üzerinde durulmuştur. Klimt Art Nouveau anlayışıyla geleneksel kadın betimlemelerinin oluşturduğu fikirden kaçınmış, Sembolizm'in etkisini de kullanarak kadını lüksleştirirken, sadeliğe ve ince bir erotizme vurgu yaparak, figürlerini dekoratif unsurlarla süslemiştir. Kadınların çeşitli ruh hallerini, özellikle de orgazm anlarını masum bir uykuyla eşdeğer tutarak, erotik duyguları, ifade ve hareketlerle oldukça estetik bir görünümde sunmuştur. Böylelikle kadın imgesini cinsel bir yaklaşımla ön plana almış fakat eserlerini daha çok erotizmin sanat içindeki yerini sorgulamakla sürdürerek yorumlamıştır. Gustav Klimt, eşsiz tarzı, alıcı renkleri, motifleri ve fikirleriyle modern sanata ve günümüz tasarım dünyasına halen ilham vermekte ve çok farklı fikirlerde yansımış tasarımlar olarak devamlılığını sürdürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gustav Klimt, Resimde Kadın, Klimt'in Kadınları, Erotizm

THE WOMAN IMAGE IN GUSTAV KLIMT'S WORKS

Abstract: This research deals with the woman image in the works of Austrian painter Gustav Klimt and it is a study of scanning pattern towards the stylistic evaluation in the concept of Art Nouveau and Symbolism with his point of view that he attributes a meaning to the woman term in his days. Analyzing woman figures in Klimt's works, the relationship between the figurative aspects and the notion of eroticism with the figures is studied and they are interpreted with examples. The relationship of the artist with his colleagues and interaction among their works, similarities and differences are mentioned, Gustav Klimt's own stylistic interpretations, motives and resemblances that contributed to the modern art are emphasized. Klimt avoids the idea composed of traditional woman figure description with the concept of Art Nouveau, and while making woman more luxurious with the effect of Symbolism he decorates his figures with decorative elements by emphasizing simplicity and a little bit of eroticism. Equalizing the women's various moods, especially their orgasm moments, with an innocent sleep he presents erotic senses, expressions and motions in an aesthetic look. So he places woman image to forefront with a sexual approach but he interprets his works by keeping questioning the place of eroticism in art. Gustav Klimt, with his unique style, breathtaking colors, motives and thoughts, still inspires the modern art and modern day design world and keeps his maintenance in different designs in different ideas.

Key Words: Gustav Klimt, Woman in Picture, Klimt's Woman, Eroticism

1. GİRİŞ

Sembolizm akımı 19. yüzyılda, Realizm’e tepki olarak doğmuştur. Sembolizm, Realizm’deki gibi gerçeği bire bir yansıtmak yerine, durumları dolaylı yoldan simgelerle, işaretlerle ve belli biçimlerle sezdirmeye çalışır. Bu dönemler de akımlar genel olarak, sanat akademilerinin otoritesine karşı çıkan, burjuva zevklerinin ön planda olduğu sanat piyasasına tepki niteliğinde gelişmişlerdir. Gelişmeler ilk olarak Fransa’da baş göstermiştir ve sanatçıların sanatın sınırlarını aşma ve özgürleşme açısından denemeler yaptıkları başka dönemlere neden olmuştur (Little, 2008: 70). Sembolizm sanat için sanat felsefesinin benimsendiği bir süreçtir. Materyalizm gibi teknolojik gelişmelerle ortaya çıkan inançları reddederek; gizemi, ruhu, konuşulmayı ele almıştır. Duygusal tepkiler, sezgiler, düş gücü sanatçılarda daha ağır basmış ve Sembolist sanatçıların tuvallerinde melankoli, cinsellik, tedirginlik gibi kavramlarla kendisini göstermiştir.

Sembolizm akımında bir öncü olan Gauguin’in “Vaazdan Sonraki Görünüm” veya “Yakub’un Melekle Mücadelesi” (1888) adlı eseri ile yeni bir anlayışın manifestosunu oluşturmuştur. Şairliği ve düşçülüğü seven Gauguin, izlenimcilikten tamamen sıyrılmış ve dekoratif resimler çizmeye başlamıştır. Sembolizm dönemindeki bir diğer önemli isim ise Gustave Moreau’dur. 1864 yılında sergilediği “Oidipus ve Sfenks” adlı tablosunda simgesel ve alegorik niteliklerle birlikte efsanevi, süslü ve güzel kadınları dile getirmiştir (Demirkol, 2008: 23).

Sembolizm’in yaygınlaştığı yıllardaki dönemin baskıcı şartları, sanatçıları derinden etkilemiş ve tasvirlerde bir takım değişiklikler yapılmasına

sebebin olmuştur. Sanatçılar resimlerinde kadın imgesini daha çok mitolojik ve tarihi konularla özdeşleştirmişler ve süslemeci stilize bir anlayışla resmetmişlerdir. Özellikle Arnold Böcklin’in resimlerindeki Eski Yunan mitolojisindeki tanrıçalar, Nereus kızları ve sirenler, Jan Toorop’un kadın figürlerindeki dinamik ve narin görünümlü stilize, Max Klinger’in ağırlıklı olarak mitolojik konulardan oluşan zengin bir hayal dünyası içerisindeki kompozisyonlarda yer alan figürler, Gustave Moreau’nun genellikle dini ve mitolojik konularla beraber kadının narinliğini süslemeci bir yaklaşımla ve genellikle çıplak ya da yarı çıplak olarak betimlemesi, Odilon Redon’un merak edilesi bir gizemi aksettiren kadın figürlerinin yüzlerindeki kederli duygular ve Gustav Klimt’in genellikle dekoratif ve süslemeci bir fonda zarif ve ince bir erotizmin hakim olduğu resimleri sanatçıların kadın imgesini farklı anlayışlarla yansıtımları açısından dikkat çeken çeşitli örneklerdendir.

Sembolizm akımı ile eş zamanlı ve yakın fikir anlayışları içerisinde ortaya çıkan Art Nouveau, özellikle dekoratif süslemeci yanı yoğun olan bir sanat akımıdır. Bu sanat hareketi Endüstri Devrimi’ne tepki olarak var olup yaygınlaşırken her ülkede farklı şekillerde algılanıp yorumlanmıştır. Sembolizm’den olduğu kadar Kelt ve Japon sanatlarından da etkilenen bu akım aşırı süslü tarzları da sadeleştirmiştir. Art Nouveau üslubu zamanla kendine özgü bir biçim ve geometrik olmayan farklı bir süsleme özelliği kazanmıştır. Kıvrımlı çizgiler arabesk motiflere dönüşürken, süslemede insan figürlerine bile rastlamak mümkündür (Ülkü, 1981: 646). Kadın figürlerinin kıvrımlı ve kavisli çizgilerle, saçları uçuşan ve dalgalanan bir şekilde betimlenmesi, kompozis-

yonu tamamlayıcı öğeler olarak hayvan figürleri, bitki yaprakları ve tüylerin sıkça kullanılması gibi göstergeler anlayışın tipik özelliklerindendir.

2. GUSTAV KLIMT'İN ESERLERİNDEKİ KADIN FİGÜRLERİ

Avusturya'lı Sembolist bir ressam olan Gustav Klimt, 1862 - 1918 tarihleri arasında yaşamış, Viyana'da Uygulamalı Sanatlar Okulu'ndan mezun olmuş, 1897'de bir grup sanatçı ile birlikte Viyana Sezession Grubu'nu oluşturmuş ve böylelikle Art Nouveau anlayışının Viyana'da yayılmasına oldukça büyük katkılarda bulunmuştur. 1902 yılında "Beethoven Frizi" isimli eseriyle Sembolist tarzını da ortaya koyan Klimt, duvar resimlerinin yanı sıra pek çok eskiz ve farklı eserleriyle sanat dünyasında yerini almıştır.

Klimt'in resimlerindeki kadın imgesinin gelişmesi ve şekillenmesinde ailesindeki kadınların oldukça etkisi olduğu söylenebilir. Öyle ki özellikle kız kardeşleri Hermine ve Clara, annesi ve hatta küçük kız yeğeni Helene'yi betimlediği çalışmalarının sayısı oldukça fazladır. Sanatçının, ablası Clara'da da olduğu gibi sinirsel rahatsızlıklara sahip olduğu ve bu sebeple karakterinin etkilendiği, dolayısıyla da rahatsızlıkların kendi sağlığı hakkındaki düşüncelerinde de kaygı duymasına yol açtığı düşünülür. Bu gibi durumlardan ötürü Klimt daima kendisini annesine yakın hissetmiş ve zor anlarında yanında olduklarını düşündüğü ailesine her zaman bağlı kalmıştır (Peccatori ve Stefano, 2004: 9).

Resim 1. Gustav Klimt, Hermine, Clara, Helene'in Portrelerinden Örnekler.

Klimt'in ilk kompozisyonlarına bakıldığında geleneksel betimleme anlayışına yakın resimlerinde, çoğu zaman ilgi odağının kadına yönelik olduğu dikkat çeker. Bu anlayışın temelini ilk olarak akademinin kazandırdığı geleneksel tutumların ve sonrasında devletin buyruğu altında yapmış olduğu siparişlerin oluşturduğu düşünülebilir fakat her ne kadar geleneksel anlayışın ötesine geçemese de Antik sanata gönderme yaptığı "Taormina Tiyatrosu" isimli eserindeki gibi kadını ve çıplaklığı ilginç bir şekilde kompozisyonuna aktardığı görülür.

Resim 2. Gustav Klimt, Taormina Tiyatrosu, 1886-88.

Klimt, “Pişano Başında Schubert” adlı eserinden sonra ısrarlı bir şekilde tamamen kadının dünyasını konu alan resimler üretmeye yönelir. Antik Yunan, Mısır ve Bizans sanatlarından esinlenmesine karşın; çağdaş kadını cinsel ögenin ağır bastığı bir temsile dönüştürerek günceller. Böylelikle duyguların ilkel ve temel gücünü simgeleyen açık erotizmin iki değeri üzerinde yoğunlaşır ve büyük bir çekiciliğe sahip ele geçmez bir kadın ideali yaratır (Peccatori ve Stefano, 2004: 46).

Resim 3. Gustav Klimt, Pişano Başında Schubert, 1899.

Sanatçının Yunan mitolojisinde zeka, sanat, strateji, ilham ve barış tanrıçasından ilham alarak resmettiği “Pallas Athene” adlı eserinde miğfer, zırh ve silahı ile betimlenen kadın figürü zarif, narin ve kırılğan kadın anlayışına karşı niteliktedir. Klimt bu resmiyle güç, kuvvet ve akıl gibi maharetleri olan bir kadın modelini vurgulamaktadır.

Resim 4. Gustav Klimt, Pallas Athene, 1898.

3. GUSTAV KLIMT’İN ÇIPLAK KADIN FİGÜRLERİ VE EROTİZM

Gustav Klimt, akademik çalışmaları boyunca edindiği eğitim ile birlikte klasik resim anlayışından ve erkek figürlerinden uzaklaşmaya ve bu duruma paralel olarak resimlerinde kadın imgesinin erotizm ile etkileşimini ve ayrımlarını yapmaya başlar. Kompozisyonlarında mesajlarını kadın yoluyla iletirken, erotizmle ilgili düşüncelerini de yansıttığı görülür. Örneğin “Nuda Veritas” isimli eseri ile kadını, zarif çizgilerle süslenmiş bir fonda, solgun teni, mavi ve kızıl saçlı modeliyle ön plana çıkarmaktadır. Resme ilk bakıldığında çekici olarak algılanan kadın figürü, daha sonra taşıdığı ilginç yüz ifadesi ve ayak bileklerine dolanan bir yılan ile dikkat çeker. Eseri erotik açıdan destekleyen simge yılan figürünün yanlarında bulunan sperm hücrelerini anımsatan çiçeklerdir.

Resim 5. Gustav Klimt, Nuda Veritas, 1899.

Sanatçının Sezession'un 1902'de düzenlenen 14. sergisin de yer alan "Beethoven Frieze", erotik açıdan sansasyonel etki yaratan bir başka eserdir. Üç alegorik kompozisyondan oluşan bu frizin detayında ihtiras, şehvet ve ifrat temaları resmedilmiştir. Klimt, kardeşi Ernst'in baldızı olan Emilie Flöge'yle uzun bir ilişki yaşamış fakat hiç evlenmemiştir. Klimt'in 1902'de yaptığı portresinde Emilie, kendi tasarımı olan elbiselerinden birini giymiş, erotizmden uzak ancak alımlı bir genç kız olarak tasvir edilmiştir (Kovulmaz, 2009: 60-100).

Resim 6. Gustav Klimt, Beethoven Frieze'den Detay, 1902.

Resim 7. Gustav Klimt, Emilie Flöge Portresi, 1902.

"Umut I" adlı çalışmasında hamilelik konusunu ele alarak, kadın figürüne dikkat çeken sanatçı, toplumun katı tabularına ve normlarına karşı çıkma düşüncesindedir. Resimde kadının çıplaklığı ve hamileliği saf bir kavrama dönüştüğü gibi sakin ve durağan bakışlarının hemen arkasında gizlenen kafatası ölüm ile yaşama dair bir vurgu niteliğinin

dedir. 1907 yılında yapmış olduğu Umut serisinin II. Versiyonunda ise, karşı koymaktan çok ruhsal bir yolculuk söz konusudur. Resimdeki ana figürü saran garip kumaş bir taht görünümüne kavuşur ve altındaki figürlerde bu yolculuğu destekler. İlk resme kıyasla kadın figürünün göğüsleri daha dolgun olarak betimlenmiştir ve resmin genelinde aşırı bir duygusallık söz konusudur.

Resim 8. Gustav Klimt, Umut I, 1903.

Resim 9. Gustav Klimt, Umut II, 1907.

Sanatçının 1905 yılına ait “Kadının Üç Çağı” isimli eseri, insan hayatındaki fiziksel gelişim ve değişim sürecini gözler önüne seren bir başka

eserdir. “Anne ve Çocuk” adıyla da bilinen bu resim, Klimt’in ilk büyük yağlıboya çalışmasıdır. Bir kadının hayatının bebeklik, annelik ve yaşlılık olmak üzere üç farklı evresini tasvir eden bu resimde sanatçının Art Nouveau stiline izinden gittiği ve figürleri uzatarak onları dalgalı konturlarla ve dekoratif etkilerle çevrelediği açıkça görülebilir. Sembolizmin de katkısıyla resimde tasarımsal bir hava yaratan Klimt resimleri ile ilgili düşüncelerini, “Kim benimle ilgili bir şey bilmek istiyorsa – en önemlisi bir sanatçı olarak – resimlerine dikkatle bakmalı ve onlarda benim kim olduğumu ve ne yapmaya çalıştığımı görmeye çalışmalıdır” biçiminde ifade etmiştir (Hodge, 2013: 94).

Resim 10. Gustav Klimt, Kadının Üç Çağı, 1905.

“Öpücük” adlı resim Klimt’in en ünlü eserlerinden birisidir. Sanatçının altın çağının doruk noktası olarak belirtilen bu resimde süslemeci renklerle, parıldayan altın varakla ve soyut desenlerle birlikte ideal bir dünyaya çağrışım yapmakta olduğu düşünülür (Little, 2008: 89). İlk bakışta mutlu bir çiftin birbirleriyle olan tutku dolu aşkına şahitlik edilse de, erkek figüründe egemen bir tavır, kadında ise utançla karışık bir

ifade dikkat çeker. İki aşığı saran altın renkli çerçeve onları dünyadan soyutlamaktadır. Çiçekli bir zemin üzerinde duran bu çift zeminin en uç kısmında betimlenmiş ve kadının ayaklarına neredeyse uçurumdan düşüyormuş gibi bir hareket verilmiştir. Figürlerin yerleşimi ölüm ile yaşam arasında ki ince çizgiye gönderme yapar gibidir. Erkek figürünün elbisesinde daha büyük karelerin, kadın figürünün elbisesinde ise renkli ve yuvarlak şekillerin kullanılması ile farklı iki cinsiyete vurgu yapılmak istenmiş olabilir. Ayrıca figürlerin bir araya gelerek oluşturduğu şekil, erkek cinsel organına da benzetilmekte, kadın figüründe ise doğurganlığa ait sembollere yer verilmektedir.

Resim 11. Gustav Klimt, Öpücük, 1907-1908.

Klimt'in erken dönemlerinde yaptığı alegorilerindeki portrelerinde tedirgin ifadeler hakimken ileriki dönemlerde bu ifadelerde daha zarif bakışlara yöneldiği söylenebilir. Özellikle sevgilisi olarak bilinen Adele Bloch-Bauer'in 1912 tarihli portresinde sanatçının diğer modelleri gibi gösterişli poz verme arzusu belirgindir (Kovulmaz, 2009, 162). 1916'lı yıllarda renk kavramına ağırlık verdiğini gösteren "Friederike Maria Beer'in

Portresi" isimli eser sanatçının Japon sanatına olan ilgisini ortaya koymaktadır. Bu resimden de anlaşılacağı gibi Klimt'in ileri dönem kadın portrelerinde kendinden daha emin bir ifade gözlemlenmektedir. Klimt'in son eserlerinden birisi olan "Yelpazeli Kadın" portresindeki yüzde ise nazıkçe gülümseyen bir ifade söz konusudur. Fantastik hayvan figürleri ve bitkilerle tamamlanmış kompozisyon içerisinde figür, sanatçının süslü dekorasyona olan tutkusunu da gözler önüne sermiştir.

Resim 12. Gustav Klimt, Adele Bloch-Bauer'in Portresi I, 1907.

Resim 13. Gustav Klimt, Friederike Maria Beer'in Portresi, 1916.

Resim 14. Gustav Klimt, Yelpazeli Kadın, 1917-18.

Gustav Klimt'in kadın figürlerinde çoğunlukla ince bir erotizm yatmaktadır. Sanatçı "All art is erotic" yani "Tüm sanat erotiktir" ifadesiyle dönemin katı normlarına karşı gelmiş ve sanatla erotik birleştirmiştir (Comini, 1991: 6). Erotik kadın imgeleri sanatçının kendi arayışlarının ürünüdür. Resimlerinde kadını ve kadının cinselliğini ön plana çıkarmış, ele aldığı konuları, masum bir düş alemindeki kadın figürleriyle etkileşim içerisinde ve zarif bir erotizm anlayışı katarak yansıtmıştır. Figürleri, eserlerindeki dekoratif süslerle ve yaldızlı renklerle bütünleştirerek daha cazibeli bir hale getirerek, kadının cinsiyetini sembollerle belirginleştirmiştir. Kadınların çeşitli ruh hallerini, özellikle de orgazm anlarını masum bir uykuyla eşdeğer tutarak, erotik duyguları, ifade ve hareketlerle oldukça estetik bir görünümde sunmuştur.

Klimt'in mitolojik bir öyküden esinlenerek yaptığı "Danae" isimli eseri, kadının cinsel duygularının

cesur bir yorumudur. Sıradan olmayan farklı bir perspektifle yerleştirilmiş kadın figürü, vücudunun kavisli kıvrımları ile altın serpintisini bacaklarıyla kucaklar. Bu haz onun yüz ifadesiyle ve ellerindeki katılaşmayla da desteklenir.

Resim 15. Gustav Klimt, Danae, 1907 – 1908.

Klimt su perilerini konu aldığı her iki eserde de kadın figürleri oldukça zarif bir erotizmle betimlemiştir. Kadınlar düşsel bir boyuttadır ve su dalgalarıyla kırılan motifler bu düşü daha da egzotikleştirdiği gibi figürler arasında duygusal bir etkileşim söz konusudur. I. Versiyondaki kadınlar renkli boncukların içinde ve bir rüya aleminde yüzmektedirken, alt taraftaki kadının davetkâr tavrı ise dikkat çeker. II. Versiyondaki figürlerin üst ve alt kısımlarına yerleştirilen sarı bir örtü ve balık ile üst kısma yerleştirilen yeşil yaprak motifleri ise resmi oldukça gizemli kılmaktadır.

Resim 16. Gustav Klimt, "Su Yılanları I", 1904-07.

Resim 17. Gustav Klimt, "Su Yılanları II", 1904-07.

Klimt'in 1913 yılında yaptığı "Bakire" isimli eseri onun olgun çağının ilk alegorisidir. Sanatçı bu resmi ile kadınlar evreninin dünyasını bir

kez daha tasvir etmiş ve figürleri oval bir alan içerisine yerleştirmiştir. Bakire kadınların cinsel yaşamlarına dair bir gönderme niteliğindeki figürlerin bazılarında kendini bırakma tavırları gözlemlenirken, bazılarında da utangaçlık ve hüznün duygularının yansıtılmak istendiği söylenebilir. Bu eserin diğer bir özelliği ise altın yaldız kullanılmamış olmasıdır.

Resim 18. Gustav Klimt, 'Bakire', 1913.

Sanatçının gerek eskizlerinde, gerekse desenlerinde genel olarak yalın bir anlatım dilini seçtiği söylenebilir. Erotik ifadelerin yoğun olduğu çizimlerde kadınlar cinsel durumlarıyla resmedilmiş, dolayısıyla da içten ve saf bir yaklaşım sergilemiştir. Yaşadığı yıllarda çıplaklığın bir nevi toplumun tabularına karşı çıkma eylemi olarak görülmesine rağmen, cinselliği estetik bir şekilde kadın bedenine indirgeyen Klimt'in oldukça fazla sayıda çıplak figür çizimleri bulunmakta ve erotizm Klimt için cinsel bir meta olma anlayışından daha çok sanatsal bir biçim olarak kullanılmıştır.

Resim 19. Gustav Klimt, Desen Çalışmalarından Örnekler.

4. GUSTAV KLİMT'İN ESERLERİNDEKİ KADIN FİĞÜRLERİNİN ÇAĞDAŞLARININ ESERLERİ İLE ETKİLEŞİMİ

Klimt'in eserlerinde betimlediği kadın imgesi ve uyguladığı eşsiz stili çağdaşları olarak da bilinen Egon Schiele ve Oskar Kokoschka'yı büyük ölçüde etkilemiştir. 1897'de Viyana'da bir grup sanatçı ile kurulan Sezession Grubu'nun Klimt'in eserlerinde betimlediği kadın imgesi ve uyguladığı eşsiz stili çağdaşları olarak da bilinen Egon Schiele ve Oskar Kokoschka'yı büyük ölçüde etkilemiştir. 1897'de Viyana'da bir grup sanatçı ile kurulan Sezession Grubu'nun etkisi ve erotizm gibi kavramlar bu üç büyük sanatçının sanatsal yaklaşımlarını birbirlerine yakınlaştırmıştır.

Kokoschka, Avusturya'lı ressam şair ve oyun yazarıdır. Yapıtları sert ve küçümseyici bir nitelikte olup, uyumsuz renkleri ile şiddeti farklı bir üslupla

ortaya koyar. Sanatçı 1908 yılında yazdığı “Düş Gören Çocuklar”ı Klimt’e adanmış ve bu durum Kokoschka’nın Klimt’e olan hayranlığının açık bir göstergesi olarak kabul edilmiştir (Peccatori ve Stefano, 2004: 100-101).

Resim 20. Oskar Kokoschka, Rüzgarın Gelini, 1914.

Kokoschka ile Klimt'in resimlerinden bazıları'nın kompozisyon ve içerisinde yer alan öğeler açısından benzerlikler gösterdiği söylenebilir. Örneğin Kokoschka ve Alma Mahler arasındaki tutkulu aşkı anlatan 1914 tarihli “Rüzgarın Gelini” isimli resimdeki figürler, Klimt'in 1913 yılında yaptığı “Bakire” adlı eserinde olduğu gibi bir oval içerisine yerleştirmiştir. Kokoschka'nın Mahler ile yaşadığı aşkın iyi bir temsili olarak bilinen bu alegorik resimde genele yayılan soğuk tonlar ve belirgin fırça darbeleri, görsel olarak kendi içerisinde büyük bir denge oluşturur. Sanatçının içinde bulunduğu duygusal durum ve ilişki sonrası karmaşık çarşaf arasında aşkın saf duyguları hissedilebilirken, figürler arası gerek duygusal ilişki gerekse ifadelerin Klimt'e yakınlığı göz ardı edilemeyecek niteliktedir. Bu benzerliğin yanı sıra Kokoschka'yı Klimt'ten ayıran en önemli özelliğin ise süslemecilikten arınmış bir resimleme anlayışı ile birlikte sergilenen ekspresyonist tutumdur.

Resim 21. Oskar Kokoschka, İki Çıplak (Aşıklar), 1913.

Kokoschka ve Alma Mahler ile arasındaki tutkulu aşkı dile getiren bir başka resim olan “İki Çıplak” (Aşıklar) isimli eserde Kokoschka’nın portresi oldukça belirgindir ve ifadeler hüznü ve derin bir anlam içermektedirler. Karmaşık ve eziyet dolu bir ilişki içerisinde birbirlerini kucaklayan çift sembolik bir anlam taşımaktadır. Sanatçının bu resminin Van Gogh ve El Greco’ dan izler taşıdığı düşünülebilir. Bunun yanı sıra Klimt’in erkek ve kadın ilişkisine dair oluşturduğu imgeleriyle benzerlik gösteren bu resim, Klimt’in resimlerinde erkek figürlerini kadınlarla birlikte çizerken çoğunlukla erkeğin yüzlerini olabildiğince gizlemeye çalışması düşüncesiyle tezattır. Öyle ki Kokoschka’nın, hem “İki Çıplak” hem de “Rüzgarın Gelini” isimli eserlerinde yer alan erkek figürlerinin yüzlerini gizleme çabası içerisinde olmadığı açıkça görülür.

Kokoschka’nın 1907 yılında yapmış olduğu çiziminde arkası dönük bir kadın tasviri, Klimt’in erotik desenlerinde sıkça görülen yalın çizgiler ile benzerlik taşımaktadır fakat tarz olarak Egon Schiele’nin çizimlerindeki deformelere daha yakındır. Bu dönemlerde kadın imgesi, çıplaklıkla ve erotizmle birleştirilerek ön plana çıkartılmış olduğundan, Kokoschka ve Schiele’nin çalışmalarında da sıkça yer almaktadır. Özellikle desen ve eskizlerde kadın figürlerinin, daha çok erotik ve rahat bir biçimde betimlenmesi fark edilir.

Resim 22. Oskar Kokoschka, Arkası Dönük Çıplak, 1907.

Munch ve Van Gogh’un eserlerinden ve gotik figürlerinden oldukça etkilenen Egon Schiele’nin, Klimt ile olan yakınlığı, Klimt’in daha sert biçimlere ve daha çeşitli bir renk seçimine doğru olgun bir üslup dönüşümüne yol açmıştır. (Peccatori ve Stefano, 2004: 106-107). Schiele, Akademi’de eğitim gördüğü dönemden başlayarak ölümüne dek Klimt’i örnek almıştır. İnsan vücudunun doğalcı çizimlerini yapmak ya da perspektif kurallarına uymak yerine, boşluk dengelerini değil, süslemeleri öne çıkaran, ince bir resim işçiliğiyle boyanmış

alanlara her şeyin üstünde önem veren Klimt'in ilkelerini benimsemiştir. Schiele'nin Klimt'e duyduğu bağlılık, 1907 tarihli "Su Perileri I" resminde açıkça görülmektedir. Klimt'in "Su Yılanları II" isimli eserinden esinlendiği bu resimde Schiele, yatay hareketlerle suyun yüzeyinde süzülen kadınlar motifini Klimt'ten alıntılararak, Klimt gibi süslü bir zemin üzerine yerleştirmiştir. Klimt'in figürlerinin biçimli kıvrımlarından yoksun bu resimde, aynı motiftan yola çıkmış olmalarına rağmen Schiele'nin resmi, Klimt'in ki gibi bir erotik etki uyandırmamaktadır ve Klimt'ten farklı olarak dışavurumcu etkiler barındırmaktadır (Steiner, 1997: 25-27).

Resim 23. Egon Schiele, Su perileri I, 1907.

Schiele'nin Klimt'in sanatına duyduğu ilgi yalnızca biçim ve motiflerle sınırlı değildir. "Aylalı İki Adam" isimli eserinde Schiele, idealize edilmiş iki erkek figürünü, ustası ve kendisi ile özdeşleştirmiştir. Neredeyse bir tapınma havası sezilen bu eserle, 1912 yılında aynı konuyu yeniden ele alan Schiele, "Münzeviler" isimli eserinde ölümüne az bir zaman kalan Klimt'i yaşlı, kendisini ise genç bir görünümde betimlemiştir.

Resim 24. Egon Schiele, Aylalı İki Adam, 1909.

Resim 25. Egon Schiele, Münzeviler, 1912.

Schiele'nin çizdiği desenlerindeki kadın figürleri, Klimt'in eserlerindeki gibi yalın çizgilerle ve onun oluşturduğu kumaşlardaki süslemelerle benzeşmektedir. Klimt'in kadın figürüyle oluşturduğu imgelerin, Schiele'nin kendi tarzını bulması konusunda rehberlik ettiği düşünülebilir. Ancak Schiele'nin kadın figürlerindeki çizgiler daha keskin ve resimlerinde kullandığı renkler Klimt'in kullandığı renkler kadar canlı değildir. Sanatçının Klimt'in eserlerinden etkilenecek ya da ilham alarak ortaya çıkardığı bazı kadın figürlerinde, biçimsel açıdan oldukça fazla benzerlikler bulunabilir.

Resim 26. Egon Schiele, Gerti Schiele, 1909.

Resim 27. Egon Schiele, Kareli Örtüye Sarılmış Kız, 1910.

Sanat tarihi içerisinde Gustav Klimt'in "Kadın İmgesi" önemli bir yer alır. Sanatçının kadın figürünü erotizmle birleştirmesi, sanata yenilikçi bir bakış açısı kazandırmıştır. Özellikle Art Nouveau ve Sembolizm akımı adına çok değerli çalışmalar ortaya koyan Klimt, yaratıcılığıyla da Modern Sanat'a kazandırılan farklı bakış açıları

için ilham kaynağı olmuştur. Klimt, eşsiz tarzı ve fikirleriyle birlikte günümüz sanat ve tasarım dünyasına halen ilham vermektedir. Örneğin; ünlü takı tasarımcısı Frey Wille, "Gustav Klimt Koleksiyonu" ile Klimt'in eserlerinde bulunan can alıcı renkleri ve motifleri tekrar gündeme getirmiş ve çeşitli süs eşyaları tasarlamıştır (Milliyet, 2012:). Klimt'in birçok eseri, halen günümüz sanat ve tasarım dünyasına çok farklı fikirlerde yansımış tasarımlar olarak devamlılığını sürdürmektedir.

Resim 28. Gustav Klimt etkileriyle yapılmış çeşitli tasarımlar.

SONUÇ

Resim sanatında "Kadın İmgesi" sanatın başlangıcından günümüze, özgürleşerek gelişen bir kavramdır. Bu sürecin ilerlemesinde Klimt'in, kadına ait duygu ve düşünceleri doğrultusunda özgün yorumuyla resimlerinde yansıttığı erotizm anlayışı ile ileri düzeyde rol oynadığı söylenebilir. Sanatçının resimlerinde kadınlara ilişkin erotizm anlayışı cinsel yönden daha çok sanatsal bir bakış

açısının önceliğinin göstergesidir. Klimt'in çağdaş ve yenilikçi anlayışının ortaya çıkmasında, kadın imgesi ile birlikte erotizmin etkisi o dönemin koşullarına göre oldukça ilginç bir şekilde gözlemlenmektedir.

Klimt eserlerindeki biçim, renk ve kompozisyon yapısındaki farklılıklarla, sanatsal anlayışı bakımından çağdaşlarına yön veren ve modern tutumların kapılarını aralayan önemli bir sanatçıdır. Sanata olan tutkusu ve kadınlara olan ilgisinin tüm yaşamı boyunca devam ettiği bilinir. Klimt'in kadın figürünü ele alışı sırasında göstermiş olduğu öznel anlayış, dönemin klasik resim anlayışından arınmasını sağlamış ve o dönemin şartlarında toplumun içinde barınan kadının iç yaşantısını ve sosyal pozisyonunu irdelemesine olanak vermiştir. Dolayısıyla sanatçı kadın figürünü metalaştırmaktan çok onları estetik bir biçim olarak ele almış ve özgürce ifade etmeye çalışmıştır.

KAYNAKLAR

COMINI, A., (1991). Gustav Klimt, Thames and Hudson, United Kingdom

DEMİRKOL, C.V., (2008). Batı Sanatında Modernizm ve Postmodernizm, Evrensel Basım Yayın, İstanbul

HODGE, S.,(2013). Gerçekten Bilmeniz Gereken 50 Sanat Fikri, Domingo Yayıncılık, İstanbul

KOVULMAZ, B., (2009). Klimt, Çev. Betül Kadioğlu Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul

LITTLE, S., (2008). ... İzmler Sanatı Anlamak, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul

MİLLİYET GAZETESİ (2012, 22 Kasım), "Frey Wille Gustav Klimt Koleksiyonu", <http://www.milliyet.com.tr/frey-wille-gustav-klimt-koleksiyonu-markalar-1691574/> (15.03.2014)

PECCATORI, S. & ZUFFI, S., (2004). ArtBook Klimt, Çev. Durdu Kundakçı, Dost Kitabevi, Ankara

STEINER, R., (1997). Egon Schiele, Çev. Ahu Antmen, ABC Kitabevi, İstanbul

ÜLKÜ, V., (1981). Sanat Tarihi Ansiklopedisi 4, Görsel Yayınlar, İstanbul